HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

תשעים רים. היו מירושלים ועד (ח) לוק הר גבוה וזקוף כדאמרי' בגמרא מציעא ו) עלתה לרחשי לוקין ופלה: **שבעה ומחלה רים לכל מיל.** הרי לתשעים רים י"ב מיל והם י"ח מסעות מירושלים לסוכה הרחשונה מסע אחד ומסוכה לסוכה עד י' סוכות ט' מסעות הרי י' מסעות ומסוכה אחרונה לוק מסע אחד הרי לכל מסע ומסע מיל חוץ מאחד מהן שיש בו ב' מילין היינו דקתני ומלוין אותו מסוכה לסוכה שהמיל הוא תחום שבת חוץ מאחרון שהוא רחוק ב' מילין ומלויהו מיל ועומד מרחוק ורואה את מעשיו והמשכון הזה אינו שוה לתשבון שיסד רבי אלעזר ז) קליר ובשלשים קניס הוא קנב הרים אותו משבון אינו עולה לאלפים אמה המיל אבל בברייתא דהאזינו בספרי ח) מלינו שם מידת חלוקת ארץ ישראל לעתיד לבוא רוחב גבול כל שבט ושבט שבעים וחמשה מיל וגם רבי אלעזר קליר יסד כן בפיוט ארחץ בנקיון כפות ט) ברוחב ע"ה מיל חרילותיה והם כ"ה אלף קנים שבספר יחזקאל (מה) שנאמר ומן המדה הזאת תמוד וגו' וכל קנה ו' אמות הרי ק"ג אלף אמה תן לכל אלפים אמה מיל הרי ע"ה מיל: **הרי מיס והרי מזון.** בגמרא מפרש אינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו: **שאינו מגיע עמו לצוק.** כמו שפירשתי לפי שהוא רחוק ב' מילין: **חוצק לשון של זהורים.** בגמרא מפרש טעמא: **בא וישב לו.** חוזר עד סוכה האחרונה אע"פ שהיולא חוץ לתחום אפילו ברשות אין לו אלא אלפים אמה ממקום שילא לשם ברשות לזה התירו לפי שהוא מעונה ואכל ועוד שירא לעמוד יחידי במדבר משתחשך: **מאימתי מעמא בגדים.** לכתיב והמשלח את השעיר יכבס בגדיו(ויקרא טז): **גמ' חמש סוכות ועשרה מילין.** וכל אחד מלויהו יותר ממיל או ט) עד הסוכה על ידי עירוב: **סח לי אלעזר בני.** בלשון שחוק על דבריי ואמר לי אם ע"י עירוב דיי לנו בב' סוכות שיהיו בני ירושלים מלוין אותו שני מילין ומסוכה לחשונה יצא לקראתו ב' מילין הרי ד' מילין שאתה יכול להרחיק הסוכה מירושלים וסוכה השניה לסוף ארבעה מילין של ראשונה ויהיו מקצת בני הראשונה מערבין לצד השניה ומקצת יערבו לצד ירושלים וכן בני שניה מקצתן מערבין לצד הראשונה לצאת לקראתו ב' מילין ומקצתן מערבין לצד לוק לצוותו ב' מילין: **כמאן כרבי מאיר.** דאילו לרבי יהודה ורבי יוסי אף האחרון מגיע לצוק: **לא לריך אדם לבך.** לא נצרך אדם המשלח לאכול בדרך אלא מה טעם אמרו לו כן שאינו דומה מי שיש לו פת בסלו להיות רעב כמי שאין לו: **ליון דמלוה בשעיר.** לדחפו לאחוריו כדכתיב [שם] אל ארץ גזירה דבר המתגזר ויורד מי אמרת נקטוריה כוליה בסלע זמנין דקדיש ומלבין קודם דחיפת השעיר ומייתבא דעתיה משמתת ליבון החטאים ולא איכפת ליה לקייס מצות השעיר לפיכך קושר באחרונה חליה בין קרניו ועיניו תלוין בו ומאחר שהוא עסוק בו באחרונה לא יניח מלבחפו והיא לא תלבין לאחאים עד שתגמר מלאכת כולה: **דגמיש ליה לרישיה.** יכוף ראשו תחת גופו כשיפול לאחוריו ולא יוכל לראות הלשון אם הלבין: **דכתיב**

רבי יהודה אומר תשע סוכות ועשרה מילין. יש ספרים שיש בהן עשר סוכות אם כן לפי זה האחרונה היתה עומדת בצוק ושמא משום חולשא דמשלח כדי שלא יצטרך לחזור וילין שם: **וכולן** על ידי עירוב. מכאן מקשים אהא דאמר בפרק מי שהוציאוהו (עירובין דף נא.). כזה יהו כל שובתי שבת פירוש אלפים דתחום שבת ומעביר ד' אמות ברשות הרבים כולהו נותנין להם אלכסון ומפר"ת דבכל לד שילך נותנין לו אלכסון ויכול לילך בשבת אלכסון של אלפים ובכל מקום שמגיע בגמרא עמוד הראחד ד' על ד' לאו דווקא אלא בעי שיהא ריבועו כשיעור אלכסון של ד' על ד' דהיינו ה' טפחים ושלש חומשין וגבי כורת בפ"ק דשבת (דף ח.) דנקט רחבה ו' ולא נקט רחבה ד' כמו בכל דוכתא משום דבכל דוכתא דאייתי במרובע לא הוה לריך למינקט אלא ד' וממילא ידענא כמו שהוא באלכסונו כן הוא בכל מקום אבל סתם כוורת עגולה היא ואי הוה נקט רחבה ד' הוה משמע מכל לד כי כוורת אין לה אלכסון וקשה לפי' מכאן משמע דתחום שבת מיל והיינו אלפים ותו לא כמו שהוכיח רש"י מיהו יש לומר דסימנא בעלמא הוא מיל כמו בכל דוכתא דנקט אלפים אף על גב דיהבי' ליה אלכסון הכי נמי הכא נקט מיל אף על גב דיהבי' ליה אלכסון מיהו קשה לפירושו דהא פאות דשבת ילפינן מערי לוים וערי לוים אין נותנין אלא לפאות העולם כדאיתא בפרק כילד מעברין (עירובין דף נו:) על כן פירש רבינו שמואל דההולך ממזרח העולם למערבו או מצפון לדרום אין נותנין לו פאות אבל ההולך מקרן דרומית מערבית של עולם למזרחית צפונית נותנין לו פאות ועמוד ברה"ר גבוה י' ורחב ד' על ד' אם העמיד ריבועו לריבועו של עולם וזרק ונח על גביו חייב ואם אלכסונו עומד לריבוע העולם אינו חייב עד שיהא ריבועו ה' טפחים וג' חומשין ח): **כמאן אולא הא דתניא** חוץ מאחרון שבהן כו'. תימה לי אמאי לא קאמר כמאן אזלא הא דתנן חוץ מאחרון שבהם דהא במתניתין נמי קתני לה וליכא למימר דגרסינן דתנן כמו יש ספרים שהוגה בהן דתנן ואמתני' קאי דאם כן אמאי מיבעי ליה אסיפא מרישא הוה מצי לאוכוחי דמתני' אתיא כרבי מאיר דקתני מירושלים עד לוק ל' ריס ז' ומחלה לכל מיל דהיינו כרבי מאיר דאמר י"ב מיל וגראה לי דגרס דתניא וסיפא דהא ברייתא דאתינן עלה דתנא ובתר פלוגתא דרבי מאיר ור' יהודה ורבי יוסי קתני לה ועל כן מתמה גמרא אף על גב דרבי מאיר הוזכר בריש' ובתר הכי ר' יהודה ובתר הכי רבי יוסי לכאורה הוה משמע דמסקנא דמילתא דר' יוסי היא להכי איצטריך לאשמועינן דאתאן לת"ק דהיינו רבי מאיר וכי האי גוונא איכא בפ"ק דסנהדרין (דף ו:) דן את הדין אתאן לת"ק ובפרק לא יחפור (ב"ב דף כה:) נמי איכא כי האי גוונא: **אטו**

מתכפרין דלמא קדים ומלבין ג) כדכתיב אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו. ולא היה מגיע למחצית ההר עד שנעשה **איברים איברים.** אותן איברים רב ושמואל חד אמר מותרים בהנאה הן, כלומר להאכילם לבהמות וחד אמר אסורין.

ח) חולין דף יח:. ט) [תוספתא פ"ג ה"ח], ג) [לעיל יח: וש"נ], ד) ר"ה לא:. ה) [מעילה יח:]. ו) [דף לג:]. ז) [בס' שקליס בסילוק המתמלל לו ראיתם]. ח) [לב יב], ט) [ליום ב' של סוכות בסילוק המתמלל כי אקח מועד]. י) [רש"ש מת"ז]. כ) [וע"ע תוס' עירובין נא. ד"ה כזה].

הגהות הב"ח

(ח) רש"י ד"ה תשעים רים היו מירושלים ועד הצוק לוק הר גבוה:

תוס' ישנים

[סנהדרין ק, ב]. **לא עדים ולא התראה** בהדרוקן. שבדקן כסוטות כדאמרינן בש"ו [מד, ח] שפניה מוריקות, והדרוקן ויוקון חדא מילתא היא כדאמר ביבמות [ק, ב] העצירות לפני לוק וכל הרואה ליבעל פניה מוריקות דאמר מר סימן לעבירה הדרוקן. ואע"ג דאמרינן בברכות [סב, ב] עמוד האחור מביא לידי הדרכון וסיון האחור מביא אדם לידי יקרון, מ"מ שני מיינן הן ודומין לאחר שיטוין לגד יקרון. מ"ר. **אם אמו מישראל.** אבל לא בעי למימר אמו מישראל דלא מיסתבר ליה שעבדו גבי הגיים ע"ז.

ע"כ מעמוד קודם

מתני'. תשעים רים שבעה ומחצה לכל מיל. פי' רש"י דהא מיל אלפים אמה שהרי שניו בברייתא דספיפי [האזינו פי' שנו] בחדת חלוקת הארץ לכל שבט ושבט שבעים וחמשה מיל והן חמשה ועשרים אלף קנין בספר יחזקאל [פנ"ח], והקנה שש אמות הרי מאה וחמשים אלף אמה תן לכל אלפים אמה מיל הרי שבעים וחמשה מיל. מכאן קשה על פי' ר"ת דס"ל מי שהוציאוהו [עירובין נא, א] דקאמר התם ארבע אמות שאמרו הן ואלכסונן כו' דבין ברבוע [העולם] בין בשאר רוחות בשיעו אלפים עם אלכסונן שהן אלפים אמה [וח' אמות] וכן בזריקה ארבעה אמות והעברה בשיעו אלכסון, דהא הכא לא חשיב אלא אלפים אמה מלומלמות שהן מיל כמו שמשמע כאן, ועוד קשה כי בכל התלמוד נקט עמוד גבוה עשרה ורחב ארבעה ואמאי נקט רחב ארבעה שאם הוה ליה לאיגקט אלכסון של ארבעה קרוב לשאה הוא, וכי מיתא דרוחב ארבעה ואלכסון קאמר, אם כן בפרק קמא דשבת [ה, א] גבי כוורת דנקט רחב שאה פי' שהיא עגולה וכשתרבענה תמצא בה אלכסון ד' על ד' שיעור קרוב לו' טפחים לפי' רש"י דהתם [ו]לפי"ר ר"ח שאה טפחים ממש עם עובי הדפנות, (אי ד') [טפי מד'] על ד' הוה ליה למינקט כיון שהוא ד' [ו]אלכסון, ועוד קשה לרבינו דבפרק כילד מעברין [עירובין כו, ב] בשמעתא דטבלא מרובעת מוכח בהדיא גבי ערי לוים דילפינן מיניהו פיאות של תחומי שבת שלא היה בריבוע אלא אלפים ממש כדפרישית התם. ויש לדחות דאע"ג דגבי ערי לוים יש חילוק בין אלכסון של קרנות לשאר רוחות, בתחום שבת אין נכון לקבל כאן יותר מבמקום אחר. מיהו נראה לי כפי' רבינו (שמעון) [שמואל] שפירש דוקא לקרנות שמרובעין לריבוע עולם כדמוכח התם בשיעו אלכסון ולא לשאר רוחות. מ"ר. **בא וישב תחת סוכה האחרונה עד שתחשך.** ואין להקשות למה [לא] תקנו סוכה שם, [ויש"ב שם] עד למחר אלא לגזה, כי רש"י פי' יפה שירא לעמוד במדבר וגם הוא חלש ומעונה, ואין לומר שיושיבו אחרים אצלו ולא יעמוד יחידי, כי אין נכון לראות כולן אם הולכן המוט אם לאו. ואומר רבינו דאפילו למאן דאמר תחומין דאורייתא כיון שלא היתה שם שביתתו קבועה (עד) מתחילת היום אם חזר לו אין כאן איסור מן התורה ורבנן נמי לא גזור בכי האי גוונא. מ"ר. **גמ'. רבי יהודה אומר עשר סוכות בעשר מילין.** כך כתוב בכל הספרים ואיני יודע לישבו, כי ל"ל עשר סוכות בתוך י' מילין כיון שלא תלינו שיעלייך סוכה לא אצל ירושלים ולא אצל הלוק ובתוך המילין לתה יעשה סוכה, על כן נראה לי דגרסינן תשע סוכות, וכן מלינו בתוספתא [פ"ג]. סח לי אלעזר בני על ידי עירוב בו'. מיהו אין זה תשובה ממש כי אם אפשר לאלו. **במאן אולא הא דתניא** חוץ מאחרון שבהם בו'. ובתר בריתא לא מפרש כמה מילין היו. [ו]שעיה כן בספרים הרבה, ולא גרסינן דתנן, ל"ל דמתני' היא מרישא הוה ליה לאיתויי דקתני בהדיא ר"ג מילין. ל"ר ויופ. **לא נצרך אדם לבך.** אבל אם היה לריך הוי מאכילין אותו ואפילו לא היה (ויותר דוחק שעיר והיינו כמו) [דוחקה שעיר אם הטיעוי כמו שדוחקה] שבת וטומאה, מייתי הכא שמקוטן כגון שאחזו בולמוס ומתון שהיה יודע שאם ירעב ביותר ויתחזו בולמוס ימצא לאכול לא היה רעב כל כך. מ"ר. חילוק לשון של זהורית בו'. (ומה) [אם] מ"ל שאין מבדילין אותו הכפורים כבר הביאו אותו מתמוך, אי נמי אין לאם שעיר מבדילין אותו דמחמר כלאחר יד הוא דקתני בפפסים בריש אלו דברים [קו, ב] גבי קכין. במסכת אקלים פרק התרומה [מ"ב] מוכח דהאי לשון של זהורית אין זה לשון (ומה) [אם] מ"ל שאין מבדילין אותו הכפורים כבר הביאו אותו מתמוך, אי נמי אין לאם שעיר מבדילין אותו דמחמר כלאחר יד הוא דקתני בפפסים בריש אלו דברים [קו, ב] גבי קכין. במסכת אקלים פרק התרומה [מ"ב] מוכח דהאי לשון של זהורית אין זה לשון זהורית שהיו קושרין במקדש בראש השעיר המשתלח לעיל בפרק טרף בקלפי [מא, ב], דתקני פרה ולשון של זהורית בראש השעיר המשתלח באין מתרומת הלשכה כשם שעיר ולשון שבין קרניו באין משירי הלשכה. **מלבין וירדעין שנעשית מצותו.** ואע"פ שהיה כמה פעמים מלבין קודם עשיית המצוה מ"מ סמוך לעשייתו היה מלבין.

ל) ד א ב ג ד ה מיי' פ"ג מהל' עבודת יום"כ הלכה ז:
לה) ה מיי' פ"ה מהלכות פרה הלכה ו:
לו) ז מיי' פ"ג מהלכות עבודת יום"כ הל' ז:

תורה אור השלם

1. לְבוּ נָא וְנִוָּכְחָה יֹאמַר יְיָ אִם יִהְיוּ חֲטָאֵיכֶם כַּשָּׁנִים כַּשֶּׁלֶג יַלְבִּינוּ אִם יַאְדִּימוּ כַּתּוֹלָע כַּצֶּמֶר יִהְיוּ׃
ישעיהו א יח

מוסף רש"י

למי שאין לו פת בסלו. אוכל היום ודומג על למחר (לקמן עד:). **לשון של זהורית.** למר סרוק ומשון כעין לשון ולבוע אדום וקושרין אותו בראש שעיר המשתלח והיה מלבין מלגין והוא סימן שמחל הקב"ה לישראל שנאמר (ישעיה א) אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו (לעיל לט.).

רבינו חננאל

ת"ר ר' סוכות וי"מ מילין היו דברי ר' מאיר. ר' יהודה אומר ט' סוכות וי' מילין היו. ר' יוסי אומר ה' סוכות וי' מילין היו פשוטין הן כולן ח) אצל זה שאומר וכולן על ידי עירוב. א"ר יוסי שח לי אלעזר בני אם ע"י עירוב יכול אני לעשות בשתי סוכות וי' מילין, צריך פירוש וזה פירושו, עושה ברחוק ארבעה מילין מירושלים סוכה, ומרחיק ד' מילין ועושה סוכה אחרת. והמבקש ללוות המולך שעיר המשתלח, יוצא מירושלים ומערב בסוף מיל, והוא אלפים אמה שהן תחום שבת, כדי שיהא רשאי עוד לילך מיל אחר שהוא אלפים אמה אחרות. נמצא מהלך שני מילין מירושלים שהן ד' אלפים אמה, והשוכנים בסוכה יוצאין מיל כלפי ירושלים ומערב כדי להלך מיל אחר, נמצאו היוצאין מירושלים הולכין עמו שני מילין ומוציאין שם (הם) [האנשים] שיצאו מן הסוכה וחוזרים האנשים שבאו עמו מירושלים והולכין עמו הם שבאו מן הסוכה מיל על ידי עירוב ומיל החומם הנה ד' מילין, וכן בין סוכה לסוכה ד' מילין בעניין הזה. אחרים מערבין לצד זה ואחרים מערבין לצד זה הנה ח' מילין, נשארו ב' מילין יוצאין עוד היושבים בסוכה השניה הם שלא עירבו בצד האחר שבין סוכה לסוכה הולכין עמו מיל תחומם ומיל על ידי עירוב הרי י' מילין. **אבל** אליבא דר' מאיר דאמר י"ב מיל נשארו ב' מילין עומד מרחוק וראה מעשיו. שחלק לשון של זהורית חציו קשרו בסלע, דחייש דילמא כייף לרישיה זה השעיר ולא יראה ויראה מה שבסלע. ולמה היה קושר בין קרני השעיר, אמרינן ט) הואיל ובו

ח) איגו מוכן ואולי דל"ל אצל זה שאומר וכולן ע"י עירוב אמר ר"י שם ל' וכו'. ט) נראה דל"ל אמרינן כיון דמצוה בשעיר ובו מתכפרין דלמא קדים ומלבין ולא יקיים מצות הכפיפה. ג) נראה לתקר כאן ול"ל ל"ל נחוס וכו' בתשובה היו קושרין וכו' דכתיב אם יהיו וגו'.